

STĀVOKLIS
SAVIENĪBĀ
2018

Kvalificēta vairākuma balsošana: instruments Eiropas ārpolitikas un drošības politikas efektivitātes paaugstināšanai

#SOTEU

2018. gada 12. septembrī

“Ja vēlamies būt “weltpolitikfähig” (), tad mums arī jāvienkāršo savi lēmumu pieņemšanas procesi. Šī nepārvaramā vienprātības nepieciešamība neļauj mums rīkoties ietekmīgi pasaules mērogā. Eiropas Savienība nevarēja panākt vienotu nostāju par problēmām Dienvidķīnas jūrā; mēs nevarējām panākt vienotu nostāju cilvēktiesību jautājumos Ķīnas Tautas Republikā; mēs nevarējām panākt vienotu nostāju jautājumā par Jeruzalemi. Mums ir jāvienkāršo savi lēmumu pieņemšanas procesi, lai Eiropas Savienība varētu panākt nostāju arī ar kvalificēta vairākuma balsošanu. Pretēji vispārpieņemtām uzskatām nebūtu jāizdara grozījumi Līgumā, jo Lisabonas līguma 31. panta 3. punkts Eiropadomei ļauj pieņemt vienprātīgu lēmumu jomās, kurās lēmumus nākotnē var pieņemt ar kvalificētu balsu vairākumu.”*

Žans Klods Junkers, 54. Minhenes Drošības konference, Minhene, 2018. gada 17. februāris.

Savā vēsturē ES daudzkārt pakāpeniski ir pārgājusi no vienprātības balsojuma uz kvalificēta vairākuma balsošanu. Kvalificēts balsu vairākums, ko pirmo reizi ieviesa ar Vienoto Eiropas aktu, pašlaik ir standarta balsošanas noteikums ES lēmumu pieņemšanā. Tomēr ES kopējās ārpolitikas un drošības politikas jomā ir pretēji — joprojām noteicošais ir vienprātības balsojums, lai gan Līgumos ir paredzētas iespējas izmantot elastīgākus lēmumu pieņemšanas veidus.

Sekmīgas ES ārpolitikas piemēri

Pēdējo gadu laikā ES kopējā ārpolitika un drošības politika ir ievērojami pastiprināta. ES kļūst par arvien nozīmīgāku globālo procesu dalībnieci, un daudzviet pasaulē to uzskata par vispārējo vērtību aizstāvi.

Savienība neatlaidīgi ir atbalstījusi mieru un labklājību gan kaimiņvalstīs, gan citur pasaulē, proti, ir veicinājusi attiecību normalizēšanu starp Belgradu un Prištinu, reaģējusi uz Krievijas Federācijas īstenotiem starptautisko tiesību pārkāpumiem Austrumukrainā, ierosinājusi sarunas saistībā ar Irānas kodolprogrammu un bijusi tajās iesaistīta.

Tomēr pieaug izpratne par to, ka sarežģītajā starptautiskajā vidē, ar kuru saskaramies, kopējās ārpolitikas un drošības politikas jomā ir jāmaina attieksme.

Savienības Augstās pārstāves ārlietās un drošības politikas jautājumos un Komisijas priekšsēdētāja vietnieces Federikas Mogerīni (*Federica Mogherini*) dalība kodolsarunās ar Irānu, Lozanna, 2015. gada 26. marts–2. aprīlis.

Federika Mogerīni vada ES veicināto Belgradas un Prištinā dialogu, 2017. gada jūnijs — Kosovas prezidents Hašims Tači (*Hashim Thaci*), Federika Mogerīni un Serbijas prezidents Aleksandrs Vučičs (*Aleksandar Vucic*).

(*) spējīgi rīkoties ietekmīgi pasaules mērogā.

ES ir pienācis laiks pildīt tās lomu globālajos procesos

Lai gan ES KĀDP pēdējos gados ir ievērojami pastiprināta, ir daudzas jomas, kurās ES spēju rīkoties varētu ievērojami uzlabot. Šādas jomas ir cilvēktiesību aizsardzība un veicināšana, ES sankciju piemērošana vai nostāju pieņemšana par svarīgiem reģionāliem un ģeopolitiskiem jautājumiem. Ir vajadzīgs elastīgāks un efektīvāks lēmumu pieņemšanas mehānisms, kas ES ļautu ātri un pienācīgi reaģēt uz pastāvīgi mainīgajām globālajām problēmām. Lai to nodrošinātu, priekšsēdētājs Ž. K. Junkers aicina Eiropadomi izmantot ES Līgumā paredzētās iespējas vairāk lēmumu pieņemt ar kvalificētu balsu vairākumu:

- Līguma par Eiropas Savienību 31. panta 2. punkts jau dod iespēju Padomei konkrētos iepriekš noteiktos gadījumos pieņemt lēmumus ar kvalificētu balsu vairākumu.
- Konkrētā kopējās ārpolitikas un drošības politikas "pārejas klauzula" Līguma par Eiropas Savienību 31. panta 3. punktā Eiropadomi pilnvaro vēl vairāk paplašināt kvalificēta vairākuma balsošanas izmantošanu kopējās ārpolitikas un drošības politikas jautājumos, ja dalībvalstis par to vienprātīgi vienojas.

Eiropas Komisija ierosina padziļināti izpētīt abas šīs iespējas. Jo īpaši tā ir noteikusi trīs konkrētas un sasniedzamas jomas, kas nekavējoties gūtu labumu no "pārejas klauzulas" piemērošanas, vienlaikus saglabājot Savienības vienprātības panākšanas tradīcijas.

Pāreja no vienprātības balsojuma uz kvalificēta vairākuma balsošanu ārpolitikā — TRĪS JOMAS

1 NOSTĀJA CILVĒKTIESĪBU JAUTĀJUMOS STARPTAUTISKAJOS FORUMOS, PIEMĒRAM, ANO CILVĒKTIESĪBU PADOMĒ

Politiskā vienotība cilvēktiesību jomā ir ļoti svarīga, lai saglabātu ES "maigo varu" un starptautisko ticamību gan daudzpusējās organizācijās, gan ārpus tām.

2 LĒMUMI PAR SANKCIJU REŽĪMU NOTEIKŠANU

ES sankciju politika ir viens no ES spēcīgākajiem ārpolitikas instrumentiem, jo Savienības ievērojamo ekonomisko varu tā izmanto nolūkā veicināt savus ārpolitikas mērķus. Iekšpolitikā ES vienotība ir būtiska, lai saglabātu vienlīdzīgus konkurences apstākļus vienotajā tirgū un Šengenas kopīgo noteikumu efektivitāti.

3 LĒMUMS UZSĀKT VAI ĪSTENOT CIVILĀS MISIJAS, REAĢĒJOT UZ KRĪZĒM ĀRVALSTĪS

Tā kā Eiropas Savienība tiecas nodrošināt stabilitāti kaimiņvalstīs, varētu palielināties civilo misiju skaits un nozīmīgums.

Kvalificēta vairākuma balsošanas priekšrocības ārpolitikā

Kvalificēta balsu vairākuma izmantošana padarītu Savienību par spēcīgāku, efektīvāku un uzticamāku starptautisko procesu dalībnieci, jo tādējādi Savienībai būtu vieglāk:

izmantot **savu faktisko ietekmi** starptautiskajā arēnā, ieņemot stingru un saskaņotu nostāju;

ātri un efektīvi reaģēt uz ārpolitikas problēmām gan kaimiņvalstīs, gan citur pasaulē;

stiprināt **ES izturētspēju**, aizsargājot dalībvalstis no tādu trešo valstu mērķtiecīga spiediena, kas cenšas šķelt ES.

Problēmas ar vienprātības balsojumu kopējās ārpolitikas un drošības politikas jomā

STARPTAUTISKĀS CILVĒKTIESĪBAS

2017. gada jūnijā Ženēvā ANO Cilvēktiesību padomē ES nespēja pieņemt paziņojumu par cilvēktiesību stāvokli Ķīnā vienprātības prasības dēļ — tā bija pirmā reize, kad ES nesniedza paziņojumu ANO Cilvēktiesību padomē.

ES ĀRPOLITIKAS PAZIŅOJUMS

2016. gada jūlijā ES nespēja sniegt ātru atbalstu arbitrāžas tiesas spriedumam par Dienvidķīnas jūru atbilstoši ANO Jūras tiesību konvencijai, pamatojoties uz dažu dalībvalstu iebildumiem, kas nebija saistīti ar konkrēto spriedumu. Tikai pēc vairāku dienu intensīvām sarunām paziņojums novēloti tika saskaņots. Tomēr ES aicinājums īstenot spriedumu neguva atbalstu.

ES SANKCIJAS

2017. gada vasarā vienprātības balsojums neļāva pieņemt mērķtiecīgus ES ierobežojošos pasākumus pret Venecuēlu, reaģējot uz demokrātiski ievēlētās Nacionālās asamblejas ietekmes mazināšanu. Pasākumus visbeidzot pieņēma 2017. gada novembrī, kad situācija bija pasliktinājusies vēl vairāk. Vienprātības noteikumi arī novilcināja vai traucēja panākt vienošanos par personām un organizācijām, kas jāiekļauj spēkā esošajos ES sankciju režīmos.

KOPĒJĀS DROŠĪBAS UN AIZSARDZĪBAS POLITIKAS CIVILĀS MISIJAS

Dažos gadījumos vienprātības balsojuma noteikumi ir izmantoti kā sarunu instruments. 2018. gadā viena dalībvalsts bloķēja ES civilās misijas pagarināšanu Sāhelā, līdz kāda cita dalībvalsts atsauca savus iebildumus pret atsevišķu misiju Irākā.

■ Publikāciju birojs

Print	ISBN 978-92-79-92008-0	doi:10.2775/37148	NA-03-18-136-LV-C
PDF	ISBN 978-92-79-91983-1	doi:10.2775/952327	NA-03-18-136-LV-N